

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.495>

УДК 02:050]:001”192/193”

Тетяна Шагайденко,

ORCID 0000-0002-5604-4323,

аспірантка кафедри інформаційних технологій,

Київський національний університет культури і мистецтв,

вулиця Євгена Коновальця, 36, м. Київ, 01601, Україна

e-mail: t.shelestok@gmail.com

ВПЛИВ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧОЇ ПЕРІОДИКИ НА РОЗВИТОК НАУКИ 20–30-х РОКІВ ХХ ст.

Постановка проблеми. Періодика в цілому виконує широку соціальну функцію, а її історія може порівнюватися до історії народу, нації, суспільства та національної свідомості, тому дослідження саме впливу бібліотекознавчої періодики 20–30-х років ХХ ст. на розвиток науки допомагає оцінити етапи розвитку бібліотекознавства та сформуванню цілісної картини сучасної української бібліотекознавчої традиції, оскільки видання безпосередньо впливали на сам процес науки. **Метою статті** є аналіз бібліотекознавчих періодичних видань 20–30-х років ХХ ст. в аспекті їхнього впливу на науку. **Методи дослідження.** Для досягнення поставленої мети було застосовано такі загальнонаукові принципи теорії пізнання: історизму, системності, активне творче відображення та об’єктивність. Також використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. **Наукова новизна.** Розглянуто проблематику статей та вплив бібліотекознавчої періодики 20–30-х років ХХ ст. на розвиток науки. **Висновки.** Наукова періодика бібліотекознавчого напрямку досліджуваного періоду відіграла важливу роль у становленні й розвитку як галузевої науки, так і бібліотечної справи, оскільки на своїх сторінках відображала не лише актуальні теми бібліотекознавства, а й віддзеркалювала події суспільно-політичного та культурного життя, які безпосередньо впливали на сам процес науки та практики. Отже, бібліотекознавча періодика упродовж десятиліть була інструментом комунікації, який допомагав обмінюватися інформацією у науковому просторі, формуючи соціально-комунікативний процес.

Ключові слова: бібліотекознавство, бібліотекознавча періодика, українська бібліотекознавча традиція.

*Без «високої», так би сказати, чи «чистої» науки
ні освіта, ні школа, ні популярна література, ні, навіть,
публіцистика не можуть держатись на відповідній висоті –
се той фундамент, той рівень, по котрому рівняється все.*

М. Грушевський

Постановка проблеми. Бібліотекознавство та книгознавство виконують важливу роль у розвитку соціуму, мають неабиякий вплив на функціонування соціокомунікативної підсистеми, а статус та еволюція книгознавства є дискусійним питанням у науковому дискурсі. Періодика в цілому виконує широку соціальну функцію, а її історія може привіюватися до історії народу, нації, суспільства та національної свідомості.

Актуальність дослідження. Показником актуальності обраної теми статті можна вважати численні наукові праці, які базуються на вивченні бібліотекознавчої періодики, її місця в системі української преси та тісного зв'язку з бібліотекою та книгознавством. А дослідження саме впливу бібліотекознавчої періодики 20–30-х років ХХ ст. на розвиток науки допомагатиме оцінити етапи розвитку бібліотекознавства та сформувати цілісну картину сучасної української бібліотекознавчої традиції, оскільки видання безпосередньо впливали на сам процес науки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у вивчення періодичних видань, їхньої структури, сутності й місця у системі функціонування видавничої справи, а також дослідження їхнього впливу на науку зробили такі українські вчені, як В. Ігнатієнко, Д. Лисиченко, М. Сагарда, М. Ясинський, російські Л. Ільїнський, М. Лісовський, М. Сомов та закордонні науковці, такі як Г. Геттерінгтон, Дж. Лільберн, Г. Ф. Міллер, Й. Шлеффел.

До детальнішого дослідження саме фахової, вітчизняної бібліотекознавчої періодики 20–30-х років ХХ ст. вдавалися такі науковці: О. Антоник, М. Бутрин, Т. Гришина, Я. Дашкевич, О. Клименко, Г. Ковальчук, Н. Рибчинська, О. Сокур та інші.

Незважаючи на той факт, що ці дослідження є фундаментальними для розвитку та становлення сучасного бібліотекознавства, вони все ж мають фрагментарний характер. На нашу думку, найбільш повне та багатопланове вивчення різних аспектів бібліотекознавчої періодики виявлено у дисертаціях українських науковців. Зокрема, яскравими прикладами таких досліджень вважаємо дисертації Л. Бейліса «Українська бібліотечна періодика 1991–2005 років: основні тенденції розвитку», І. Плехової «Часопис «Українська книга» (1937–1943) у контексті становлення української книгознавчої періодики першої половини ХХ століття», Н. Г. Солонської «Бібліологічні вісті» як явище української книгознавчої думки 20-х – початку 30-х років ХХ ст.» та інші.

Метою статті є аналіз бібліотекознавчих періодичних видань 20–30-х років ХХ ст. в аспекті їхнього впливу на науку.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було застосовано як загальнонаукові, та і спеціальні методи дослідження. Використання принципу історизму як одного з основоположних правил наукової діяльності дав змогу поєднати розвиток бібліотекознавчих періодичних видань із еволюцією бібліотекознавства та книгознавства та виявити часові характеристики, закономірності та зміни в ході бібліотечної практики. Принцип системності сприяв отриманню об'єктивних даних щодо генези наук про бібліотеку і книгу як системи відкритого типу. Також серед інших основних загальнонаукових принципів теорії пізнання було використано активне творче відображення та об'єктивність, що дозволило зробити обґрунтовані висновки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значення бібліотечної періодики 20–30-х років ХХ ст. на розвиток наукової думки важко переоцінити. Двадцять роки були чи не першим етапом відбудовчого періоду, роками НЕПу, розквітом приватних та державних видавництв, а наукові періодичні видання – потужним інформатором наукової думки, яка на сьогодні є невичерпним джерелом для сучасних дослідників. Адже тогочасна періодика поєднувала у собі кращі традиції сміливих експериментів, новаторських пошуків у царині тем, напрямів та стилю.

Бібліотекознавча періодика охоплює інформацію методологічного, загальнонаукового, практичного, історичного і аналітичного характеру [11, с. 41]. Тому допомагає поєднати інформацію, яка міститься у виданнях, у історичній ретроспективі з сучасністю. Адже часописи минулих років, зокрема і 20–30-х років ХХ ст., містять важливу для сучасних дослідників інформацію про тогочасні методики й методи роботи бібліотек, наукові розробки фахівців дають уявлення про стан науки, культури і літератури, дозволяють врахувати як позитивний, так і негативний досвід для покращення діяльності бібліотек. Бібліотечна періодика означеного періоду є неоціненним джерелом знань, містить не лише наукові здобутки в системі бібліотекознавства українських авторів, а й ті бібліотекознавчі традиції, котрі базувалися на роботах закордонних авторів, оскільки тоді українська періодика не тільки орієнтувалася на європейські зразки, а й сама часто переходила в еміграцію.

У той час почали публікуватися численні дослідження науковців, в яких висвітлювалися як загальні питання розвитку бібліотекознавства,

так і окремі аспекти цієї проблематики. Бібліотекознавчі видання, з одного боку, відображають чинний рівень теорії і практики, а з іншого – сприяють покращенню рівня освіченості серед фахівців, допомагають обмінюватися науковими ідеями і практичним досвідом, а головне – впливають на всебічний розвиток галузі.

Розглянемо найважливіші видання періоду 20–30-х років ХХ ст., котрі торкались актуальних проблем бібліотекознавства та їхнього впливу на науку.

Досліджуваний період починається з 20-х років ХХ ст., коли Україна ще не у складі Радянського Союзу, однак постійні революційні потрясіння не проходять осторонь наукової спільноти і відображаються у періодиці. Саме тоді, у період національно-визвольної боротьби, у Києві, у вересні 1917 р., з'являється часопис «Книгарь» видавництва «Час», а у 1919 р. – «Книжний вістник», який видавала Всенародна (Національна) бібліотека України (далі – ВБУ, сьогодні – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського). Втім, «Книжковий вісник» вийшов лише двічі й був вузькоспеціалізованим, орієнтувався лише на тематику бібліотекознавства, а журнал «Книгарь» став справжнім осередком культурного життя того часу.

Дослідник Т. Гринівський наголошує, що свої праці в журналі публікували визначні діячі української культури, отже часопис слугував рупором для культурного розвитку суспільства. «Книгарь» не лише став осередком української інтелігенції, а й виданням, яке фіксувало книжкову українську продукцію та порушувало основні питання і проблеми книгознавства, бібліографознавства та бібліотекознавства. Метою часопису було піднесення вітчизняної книги на новий рівень, тим самим покращення видавничої діяльності на теренах України [3, с. 20]. «Журнал мав просту структуру: одна-дві статті, рецензії, поділені на 15 розділів, рубрики: «Літературне життя», «Листування редакції», «Списки періодичних видань і книжок», «Видавнична хроніка». < Справжня копальня відомостей про українське культурне життя дуже важких, але й насичених років» [3, с. 32].

Перший український фаховий науковий журнал із бібліотекознавства «Книжний вістник» (1919) вміщував статті про формування книжкових та рукописних фондів Національної бібліотеки Української держави: зміст і склад подарованих колекцій та зібрань, інформацію про джерела комплектування фондів, благодійників і жертводавців,

стан бібліотечної справи в Україні та за кордоном, розвитку бібліографії й книгознавства [8]. У двох випусках журналу включено авторські статті акад. Д. Багалія, М. Ішуніної, Як. Колубовського, В. Науменка, Як. Ізраельсона і Г. Житецького. Перші документи, які становлять нормативно-правову базу організації книжкової та бібліотечної справи в Україні, опубліковано у рубриці «Урядові накази і розпорядження»: «Закон про друковані видання, ухвалений Радою Народних Міністрів і затверджений 26-го січня 1919 року», яким започатковано формування національного репертуару; «Декрет Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету», за яким було утворено Всеукраїнське видавництво, котре об'єднало всі видавництва в Україні; наказ «Про охорону культурно-освітніх пам'яток» і звернення «Про охорону бібліотек»; оголошення про збори бібліотекарів з порядком денним тощо.

Аналізуючи бібліотекознавчі періодичні видання та їхній вплив на науку в проміжку 20–30-х років ХХ ст. варто зауважити, що вектор пошуку нових знань і тем для публікації матеріалів у часописах різко змінюється, оскільки Україна стає частиною СРСР, а тому ідеї поширення просвітницьких ідеалів серед суспільства міняються після проходження цензури. До встановлення радянської влади у фондах бібліотек були великі маси видань з держави і права, релігії, культури, розвитку книгознавства, а після вступу України до СРСР основна частина таких видань стала контрреволюційною.

Незважаючи на те, що нова економічна політика призвела до збільшення кількості видавництв і періодики, все ж під впливом «нових віянь» багато журналів переходять в еміграцію, що зумовлювалося неможливістю української інтелігенції жити і працювати на Батьківщині через репресії і утиски. «У ті часи закладалися основи величезного посилення ідеологічного тиску на суспільство засобами преси, розповсюдження масових друкованих матеріалів для політичного перевиховання населення. Уся видавнича діяльність в Україні була зорієнтована на виконання конкретних політичних, ідеологічних, економічних та господарських завдань Комуністичної партії» [14, с. 508].

Утім, бібліотекознавчі видання не припинили своє існування, а підлаштовуючись під умови часу, функціонували по всій території України. Саме тому важливо у хронологічному порядку структурувати бібліотекознавчу періодику, у якій були представлені результати наукових пошуків – видання, які функціонували в найбільших обласних центрах,

мали професійний авторський і редакційний склад, а також відігравали значну роль в науці. Отож, публікації з бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, літературознавства були представлені у таких періодичних виданнях 20–40-х років ХХ ст.: **«Книгарь»** (Київ, «Час», 1917–1920 рр.), **«Книжний вістник»** (Київ, Всенародна бібліотека, 1919 р.), **«Книжка»** (Івано-Франківськ, «Бистриця», 1921–1923 рр.), **«Голос друку»** (Харків, 1921 р.), **«Книга»** (Харків, Українська книжкова палата, 1923–1924 рр.), **«Книга»** (Київ, Відень, Об'єднання українських видавців, 1921 р.), **«Нова книга»** (Харків, «Червоний шлях», 1924–1925 рр.), **«Бібліологічні вісті»** (Київ, Український науковий інститут книгознавства, 1923–1930 рр.), **«Стара Україна»** (Львів, НТШ, 1924–1925 рр.), **«Бібліотечний журнал»** (Київ, Всенародна бібліотека, 1925–1926 рр.), **«Бібліотечний збірник»** (Київ, Всенародна бібліотека, 1926–1927 рр.), **«Бібліотечний порадник»** (Львів, «Просвіта», 1925–1926 рр.), **«Журнал бібліотекознавства та бібліографії»** (Київ, Всенародна бібліотека, 1927–1930 рр.), **«Книголюб»** (Прага, Українське товариство прихильників книги, 1927–1932 рр.), **«Книжник»** (Львів, Союз українських накладень і книгарень, 1927 р.), **«Радянський книгар»** (Харків, 1929–1932 рр.), **«Українська книга»** (Львів, Українське Товариство Бібліофілів та Бібліологічна комісія Наукового товариства імені Шевченка з 1937–1939 рр., у Польщі 1942–1943 рр.), **«Соціалістична культура»** (Київ, 1937–1941 рр.).

На початку 1920-х років у бібліотеках функціонували часописи, які здебільшого інформували про внутрішнє функціонування бібліотек: засідання, діяльність лабораторії, канцелярії, офіційні накази, розпорядження та інше. Наприклад, такі часописи функціонували у Всенародній бібліотеці України: **«Хроніка щоденної праці»**, **«Хроніка тижневої праці»**, **«Хроніка місячної праці»**. «Хоча часописи містили здебільшого кількісні показники, вони все ж залишалися цінним джерелом інформації стосовно внутрішнього життя бібліотеки, зокрема, напруженої роботи бібліотекарів над опрацюванням фондів» [5, с. 132].

На той час Всенародна бібліотека України ще не мала міцної видавничої бази, однак починає випускати **«Бібліотечний журнал»**, який існував на кошти від пожертв працівників бібліотеки. Редакційна колегія, членами якої були Г. Базилевич, Н. Піскорський, Ф. Максименко, М. Ясинський, із перших номерів (загалом побачило світ 20 частин, більшість з яких мають спарену нумерацію [13]) велику увагу приді-

ляла висвітленню кращого досвіду бібліотечної справи за кордоном, зазначаючи, що «це тільки збільшить сферу консолідації». Тобто питання розвитку української бібліотечної науки та практики у контексті світових досліджень і надбань було актуалізовано на шпальтах перших фахових часописів.

Редакційна колегія від самого початку не відгороджувалася від висвітлення світового досвіду розвитку бібліотечної справи, зазначаючи, що «це тільки збільшить сферу консолідації». Загалом часопис був складником самоосвіти і призначався для внутрішньої комунікації фахівців ВБУ. «Предметом дослідження журналу стали питання бібліотечної справи в академічних бібліотеках, теорія бібліотекознавства, політосвітня робота, функціонування академічних бібліотек у СРСР та за кордоном, бібліографія» [5, с. 137]. У полі зору авторів, серед яких – Д. Балака, В. Козловський, О. Полулях, М. Сагарда – були різні питання бібліографії та бібліотечної науки і практики: збереження бібліотечних фондів, каталогізація, комплектування, термінологія, співпраця бібліотек і архівів, підвищення кваліфікації бібліотекарів тощо. Рубрика «Хроніка» знайомила із важливими подіями українського і зарубіжного бібліотекознавства, представляла бібліотекознавчі книжкові новинки тощо.

Наступником «Бібліотечного журналу» став «Бібліотечний збірник». Усього вийшло три частини: перша частина репрезентує матеріали Першої конференції наукових бібліотек УСРР, друга висвітлювала актуальні питання розбудови вітчизняної бібліотечної справи, третя присвячена бібліографії (краєзнавчій та індивідуальній бібліографії, історії бібліографії, бібліографії бібліографії тощо). Як наголошує Д. Балака, «тепер завдання наукових бібліотек полягає не тільки в тому, щоб нагромаджувати книжкові скарби та проваджувати «рестраційну» бібліографію, а й у тому, щоб розкривати зміст книжок і оцінювати книжки з уставленням на читача та на завдання дня, беручи до уваги економічне, господарче, політичне й наукове життя країни, наближаючи книжку до читача, вивчати читача, по змозі керувати читанням» [1, с. 78]. Авторами статей були також такі відомі теоретики і практики: В. Іваницький, В. Козловський, Ю. Меженко, О. Полулях, С. Рубінштейн, М. Сагарда, М. Ясинський.

Серед засадничих документів нормативно-правової бази на сторінках часопису опубліковано: «Бібліографічна Комісія Української Академії Наук у Києві», «Положення про Бібліографічну Комісію при

Українській Академії Наук» та «Резолюції першого Пленуму Бібліографічної Комісії Української Академії Наук». У контексті висвітлення основних завдань організації фонду Всенародної бібліотеки України у програмній статті С. Постернака наголошено на необхідності регулярного, систематичного і достатнього комплектування ВБУ «закордонною періодичною і монографічною літературою, без якої неможлива ніяка наукова робота, недоцільна витрата коштів на всі наукові установи. $\diamond$ наука така подиференційована і має стількох видатних робітників у кожній найдрібнішій галузі і в кожній культурній країні, що фахівець повинен мати десятки періодичних органів з різних країн для кожної галузи науки, щоб стежити за досягненнями світової науки й мати змогу не відставати від її поступу» [12, с. 13]. Загалом, у публікаціях другої частини «Бібліотечного збірника» порушувались актуальні питання бібліотечного будівництва в Україні, зокрема діяльності ВБУ, окреслювались її завдання, функції та перспективи подальшого розвитку як національної та академічної книгозбірні [7].

«Журнал бібліотекознавства та бібліографії» – періодичне видання ВБУ – став колективним друкованим органом наукових бібліотек України з питань бібліотекознавства і бібліографії. За змістом у першій частині превалювала бібліографічна тематика; у другій, окрім питань бібліотекознавства, розкрито теоретичні питання організації каталогів та представлено огляд діяльності бібліотек за кордоном; статті третьої частини висвітлювали актуальні питання бібліографії та каталогізації; четверта репрезентувала розвиток бібліографії в Україні і за кордоном, книгознавства та бібліотечної справи. Окрім Києва, авторами статей були представники Дніпропетровська і Житомира, Одеси і Миколаєва та ін. міст.

Пізніше по всій Україні бібліотеки почали активно розвивати видавничу діяльність, продукція якої мала позитивний вплив на формування фахового наукового середовища. На українських теренах здійснювалися надзвичайно активні й плідні бібліологічні дослідження, а це створювало солідне соціологічне, психологічне та економічне підґрунтя для видавничої галузі.

Одним із таких видань був журнал «Бібліологічні вісті» – рупор бібліотекознавства 20–40-х років, який містив матеріали з історії книгознавства та бібліотечного руху. На той час «Бібліологічні вісті» був єдиним друкованим виданням УНІКу, в якому свої праці публікували

як працівники Всенародної української бібліотеки, так і Книжкової палати. Серед авторів журналу: Т. Алексєєв, А. Артюхова, Ю. Меженко, М. Іванченко, С. Кондра, В. Січинський, В. Ігнатієнко, М. Русинов, Й. Залевський, П. Попов, С. Боровий, П. Баліцький, А. Артюхова-Іванова, Д. Балика, Л. Биковський та інші. Варто звернути увагу на публікації головного редактора журналу Ю. Мережка, який порушував питання розвитку бібліотек в Україні, розглядав проблеми функціонування університетських і наукових бібліотек, а також порушував актуальні проблеми галузі в цілому.

У 20-х роках ХХ ст. «Бібліологічні вісті» охоплювали майже всі галузі книгознавства, про це свідчить структура бібліографічного покажчика змісту «Бібліологічні вісті» (1923–1930): «1 розділ – книговиробництво (видавничча справа, поліграфія, мистецтво книги, преса); 2 розділ – книгоопис (книгознавство, історія книги, бібліографія); 3 розділ – книгорозповсюдження (бібліотечна справа, книжкова торгівля, пропаганда книги)» [2, с. 42]. Втім, навіть така значущість для науки і культури не вберегла журнал від цензури і критики з боку влади за можливість друкувати свої праці емігрантам, «буржуазним націоналістам» і «фашистам» [6, с. 30]. Тиск з боку влади, сталінські репресії, переслідування авторів журналу, членів редколегії і працівників стали причиною у 1930 р. припинення функціонування фахового наукового часопису «Бібліологічні вісті».

Одночасно в Києві Всенародна бібліотека України при Всеукраїнській академії наук починає видавати вузькопрофільний журнал із бібліотекознавства «Бібліотечний збірник» (1926–1927), а його наступником стає «Журнал бібліотекознавства та бібліографії» (1927–1930). Обидва видання були орієнтовані на фахівців і науковців бібліографічних установ і бібліотек, відігравали важливу роль у вивченні й обговоренні питань і проблем теорії і практики бібліотекознавства. Комуністична цензура ще не досягла свого апогею, тому на сторінках наукових часописів були ґрунтовні наукові праці, дослідження, огляди. Автори публікували не тільки наукові й практичні особливості бібліотечної діяльності, порушували питання бібліографознавства, книгознавства, а й у статтях досить високого наукового рівня висвітлювали головні тенденції розвитку книжкової й бібліотечної науки за кордоном, переймали досвід іноземних спеціалістів, формували міжнародне співробітництво. Серед авторів часописів «Бібліотечний збірник» і «Жур-

нал бібліотекознавства та бібліографії»: С. Пастернак, В. Іваницький, В. Козловський, Я. Берман, О. Кисіль, С. Рубінштейн, М. Хохол, М. Ясинський, М. Іванченко, М. Сагарда, Б. Борович та багато інших визначних науковців.

На прикладі цих видань відтворюємо особливості функціонування періодики в Києві, однак виходили фахові журнали не лише в тогочасній УСРР, а й по всій Україні та за кордоном. Зокрема, на Західній Україні у 20–40-х роках ХХ ст. також функціонують наукові часописи, наприклад: у Івано-Франківську журнал «Книжка», у Львові – «Бібліотечний порадник», «Книжник». У Відні майже рік видавався часопис «Книга», а у Празі упродовж п'яти років – з 1927 р. по 1932 р. – виходив часопис «Книголюб».

Однак загалом по всій території України більшість видань як бібліотекознавчого, так і книгознавчого спрямування мали сумну тенденцію згортати свою діяльність ще на початкових етапах функціонування. Головними причинами закриття часописів були брак фінансування, цензура і й доволі вузька спеціалізація. Більшість публікацій у таких виданнях, як «Книжка», «Голос друку», «Книга», «Нова книга» були політично заангажованими і спрямовувалися на агітацію населення та донесення основних новин науково-книжкових кіл Радянської України. Загалом досліджуваний період бібліотечної справи в УСРР характеризується тотальним контролем із боку держави, підпорядкуванням діяльності бібліотек завданням соціалістичного будівництва та цілеспрямованою ідеологізацією галузі.

Утім, незважаючи на несприятливі фінансові й політичні умови, доволі короткий термін існування (всього один рік, із 1924 по 1925), у Львові під егідою Бібліографічної комісії музею та бібліотеки Наукового товариства ім. Т. Шевченка функціонував журнал «Стара Україна», котрий увібрав у себе результати наукових пошуків потужного на той час об'єднання вчених. Тематична спрямованість часопису розкривала проблеми історії і теорії книги, питання культурології, книжкової справи, бібліографії, а головне – перипетії української історії та науки загалом.

«Водночас до намірів редакції входило і доволі широке висвітлення «навколокнижкових» питань: вважалося за доцільне постійно вести бібліографічний розділ, у якому знайомити читачів не лише з новими виданнями, а й робити перегляд давньої літератури, аналізувати стан

української бібліотечної, музейної та архівної справи (ці проблеми безпосередньо були пов'язані не лише з історією української книги та книгодрукування, а й стосувалися потреб бібліографування цінних друків)» [14, с. 503].

Також приділялась увага висвітленню діяльності бібліотеки Наукового товариства імені Шевченка, публікувалися нові видання книгарні. Усі статті в часописі були серйозними, ретельними дослідженнями європейського рівня, що засвідчувало високу наукову кваліфікацію вчених, могутній науковий потенціал самого видання й широку обізнаність його авторів. Високу культуру статей «Старої України» зумовлює чітка і розгорнута структуризація матеріалів та їхнє оформлення: передмови, різні за змістом коментарі, пояснення фактів і розкриття імен, наявність численних ілюстрацій, використання орнаментських прикрас у заставках, кінцівках, ініціалах, фотографії [14, с. 503]. Такі особливості видання свідчать про освіченість науковців Галичини, їхні орієнтири на західні видання, але водночас піднесення історії краю, визначних діячів культури й літератури, бажання працювати й розвивати наукову думку саме на Батьківщині.

Висновки та практичне значення. Наукова періодика бібліотекознавчого напрямку 20–30-х років ХХ ст. відповідала запитам і вимогам часу, тому відіграла важливу роль у становленні й розвитку як галузевої науки, так і бібліотечної справи як загальнокультурної та науково-освітньої сфери, оскільки на своїх сторінках висвітлювала не лише актуальні питання бібліотекознавства, а й віддзеркалювала події суспільно-політичного та культурного життя, які безпосередньо впливали на сам процес розвитку науки та практики. Отже, бібліотекознавча періодика упродовж десятиліть сприяла формуванню нового фахового мислення адже була важливим інструментом комунікації, який допомагав обмінюватися інформацією у науковому просторі, формуючи соціально-комунікативний процес. Тематика статей охоплювала увесь спектр теоретичного і практичного бібліотекознавства: каталогізацію і фондознавство, термінологію і комплектування, підвищення кваліфікації бібліотекарів і діяльність бібліотек за кордоном, нормативно-правову базу діяльності та співпрацю бібліотек і архівів, історію бібліотек, колекцій, зібрань та визначні події фахового наукового середовища означеного періоду. Українська бібліотекознавча періодика заклала підвалини сучасного фахового видання, сформувала

його ключові засади і до сьогодні залишається цінним джерелом про особливості функціонування бібліотечної справи в Україні та за кордоном міжвоєнного періоду.

Список бібліографічних посилань

1. Балака Д. Книгокористування. *Бібліотечний збірник*. 1927. Ч. 2. С. 78–92.
2. Бібліологічні вісті (1923–1930) : сист. анот. покажч. змісту / Національна парламентська бібліотека України; уклад. Ковальчук Г.; наук. ред. Білокінь С. Київ : Абрикос. 1996. 159 с.
3. Гринівський Т. *Часопис «Книгарь» як осередок вивчення видавничої справи в Україні періоду визвольних змагань (1917–1920 рр.)* : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.05 / КНУТШ, Ін-т журналістики. Київ, 2008. 20 с.
4. Дашкевич Я. «Книгарь» – журнал епохи революції і контрреволюції. *Україна. Наука і культура*. 1991. № 25. С. 26–44.
5. Дубровіна Л., Онищенко О. *Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті* / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. 2009. 530 с.
6. Керекез Я. В борьбе за марксистсько-ленинское книговедение. *Книжный фронт*. 1933. № 12. С. 29–31.
7. Клименко О. З. *Бібліотечний збірник (видання). Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: [https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20\(%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20(%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F)).
8. Клименко О. Книжний вістник. *Українська бібліотечна енциклопедія* / Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. 2020. URL: <http://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA>
9. Масловська С. М., Поперечна Л. А. Журнал бібліотекознавства та бібліографії. *Українська бібліотечна енциклопедія* / Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. 2020. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%97>.
10. Орлик О. Журнальні видання 20–30-х років ХХ століття як джерело дослідження видавничої справи в Україні. *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 6. С. 37–40.

11. Пастушенко О. Дисертаційні дослідження періодики у книгознавстві, бібліотекознавстві та бібліографознавстві в аспектах соціальних комунікацій в Україні (1998–2013). *Бібліотечний вісник*. 2013. № 5. С. 38–44.

12. Постернак С. Всенародня Бібліотека України – база науково-дослідчої роботи УСРР. *Бібліотечний збірник*. 1927. Ч. 2. С. 5–25.

13. Сокур О. Л. Бібліотечний журнал (видання). *Українська бібліотечна енциклопедія* / Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. 2021. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%20%28%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%29>.

14. Черниш Н. Періодичні видання бібліографічної комісії наукового товариства ім Т. Шевченка (1909–1939): тематико-типологічна характеристика. *Наукові праці національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 42. С. 499–519.

References

1. Balyka D. (1927). Knyhokorystuvannia [Book use]. *Biblioteknyi zbirnyk*, 2, 78-92. [In Ukrainian].

2. Kovalchuk, G. (Comp.). (1996). *Bibliolohichni Visti (1923–1930): systematychnyi anotovanyi pokazhchyk zmistu* [Bibliological news (1923–1930): systematic annotated table of contents]. (Bilokin, S. (Ed.)). Kyiv, Ukraine: Abrykos. [In Ukrainian].

3. Hrynivskyyi, T. (2008). *Chasopys "Knyhar" yak oseredok vyvchennia vydavnychoi spravy v Ukraini periodu vyzvolnykh zmahani (1917–1920)*. [Bookstore "Knyhar" as a center for the study of publishing in Ukraine during the liberation struggle (1917–1920)]. (Extended abstract of PhD dissertation). KNUtSH, Institute of Journalism, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

4. Dashkevych, Ya. (1991). "Knyhar" – zhurnal epokhy revoliutsii i kontrrevoliutsii. ["Knyhar" – a magazine of the era of revolution and counter-revolution]. *Ukraina. Nauka i Kultura*, 25, 26-44. [In Ukrainian].

5. Dubrovina L. A., & Onyshchenko O. S. (2009). *Bibliotekna sprava v Ukrayini v 20 stolitti* [Library business in Ukraine in the 20-th century]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

6. Kerekez, Ya. (1933). V borbe za marksistsko-leninskoie knigovedeniie [In the Struggle for Marxist-Leninist Bibliology]. *Knizhnyi Front*, 12, 29-31. Ukraine. [In Russian].

7. Klymenko, O. Z. (2021). Biblioteknyi zbirnyk (vydannia). [Library collection (edition)]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia*. Retrieved from <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B1>

D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20(%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F). [In Ukrainian].

8. Klymenko, O. (2020). Knyzhnyi vistnyk [Book Bulletin]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia*. Retrieved from <http://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA>. [In Ukrainian].

9. Maslovska, S. M., & Poperechna, L. A. (2020). Zhurnal bibliotekoznavstva ta bibliohrafi [Journal of Library Science and Bibliography]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia*. Retrieved from <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%97>. [In Ukrainian].

10. Orlyk, O. (2009). Zhurnalni vydannia 20–30-kh rokiv XX stolittia yak dzherelo doslidzhennia vydavnychoi spravy v Ukraini. [Magazines in the 20s and 30s of the XX century as a source of research in publishing in Ukraine]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 6, 37-40. [In Ukrainian].

11. Pastushenko, O. (2013). Dysertatsiini doslidzhennia periodyky u knyhoznavstvi, bibliotekoznavstvi ta bibliohrafoznavstvi v aspektakh sotsialnykh komunikatsii v Ukraini (1998–2013). [Dissertation research of periodicals in bibliography, library science and bibliography in aspects of social communications in Ukraine (1998–2013)]. *Biblioteknyi Visnyk*, 5, 38-40. [In Ukrainian].

12. Posternak, S. (1927). Vsenarodnia Biblioteka Ukrainy – baza naukovodoslidchoi roboty USRR [The National Library of Ukraine is the basis of research work of the USSR]. *Biblioteknyi Zbirnyk*, 2, 5-25. [In Ukrainian].

13. Sokur O. L. Biblioteknyi Zhurnal (vydannia). [Library Journal (edition)]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia*. Retrieved from <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%20%28%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%29>. [In Ukrainian].

14. Chernysh, N. (2013). Periodychni vydannia bibliohrafichnoi komisii naukovoho tovarystva im T. Shevchenka (1909–1939): tematyko-typolohichna kharakterystyka. [Periodicals of the bibliographic commission of the T. Shevchenko Scientific Society (1909–1939): thematic and typological characteristics]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteky Ukrainy Imeni V. I. Vernadskogo*, 42, 499-519. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Tetiana Shagaydenko,

ORCID 0000-0002-5604-4323,

PhD student,

Department of Information Technologies,

Kyiv National University of Culture and Arts,

36, Yevhen Konovalets Street, Kyiv, 01601, Ukraine,

e-mail: t.shelestok@gmail.com

THE INFLUENCE OF LIBRARY SCIENTIFIC PERIODICALS TO THE SCIENCE DEVELOPMENT IN THE 20-30s OF THE XX CENTURY

Formulation of the problem. Periodicals in general perform a broad social function, and its history can be equated with the history of the people, nation, society and national consciousness, so the study is the influence of library periodicals of the 20-30s of the twentieth century for the development of science helps to assess the stages of development of library science and to form a holistic picture of the modern Ukrainian library science tradition, as publications directly influenced the process of science. The **aim of the article is** to analyze library periodicals of the 20s and 30s of the XX century in terms of their impact on science. **Research methods.** To achieve this goal, the following general scientific principles of the theory of cognition were applied: historicism, systematicity, active creative reflection and objectivity. General scientific and special research methods were also used. Scientific novelty. Was considered the problems of articles and the influence of library periodicals for the development of science of the 20-30s of the XX century. **Conclusions.** Scientific periodicals of the library direction of the studied period played an important role in the formation and development of both branch science and library business, as its pages reflected not only current topics of library science, but also reflected the events of socio-political and cultural life that directly influenced the process science and practice.

Keywords: library science, library science periodicals, Ukrainian library science tradition.

Стаття надійшла до редакції 2.11.2020 р.